

İRAN'DA İSLAMİ AZAD ÜNİVERSİTESİ

Hamid İbrahimi

İran Araştırmaları Merkezi

Telif Hakkı © 2019 İnan Araştırmaları Merkezi (İRAM). Bu eserin bütün hakları saklıdır.

Bu eser İRAM'dan yazılı izin alınmadan elektronik veya mekanik yollarla çoğaltılamaz. Metnin dijital versiyonu için www.iramcenter.org adresini ziyaret ediniz. Dijital kopya bu siteye aktif link verilerek kısmi olarak paylaşılabılır. Burada ortaya konulan görüşler öncelikli olarak yazara aittir ve İRAM'ın kurumsal görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.

Editörler : Hasret Karalı
Grafik Tasarım : Hüseyin Kurt

İnan Araştırmaları Merkezi

Oğuzlar, 1397. Sk., 06520, Çankaya Ankara / Türkiye Tel: +90 (312) 284 55 02-03 | Faks: +90 (312) 284 55 04
e-posta : info@iramcenter.org | www.iramcenter.org

İRAM

İran Araştırmaları Merkezi

İran'da İslami Azad Üniversitesi

Islamic Azad University in Iran

دانشگاه آزاد اسلامی در ایران

Hamid İbrahimi

Lisans derecesini İnan'ın Zencan Azad Üniversitesi'nden alan Hamid İbrahimi İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Bölümünden yüksek lisans derecesini almıştır. Aynı üniversitede doktora programına devam eden İbrahimi araştırmalarını İnan siyaseti, İnan sosyolojisi ve sosyal sermaye-siyasal katılım ilişkisi üzerinde yoğunlaştırmaktadır.

İÇİNDEKİLER

Özet	3
Giriş	4
İran Azad Üniversitesi	4
Kültürel Devrim ve Üniversitenin Kapanması	4
İran Azad Üniversitesinden İslami Azad Üniversitesine	5
Kuruluşundan Günümüze Eğitim Faaliyetleri	6
Üniversite Yönetimi	7
İlk Dönem: Rafsancani Çizgisi	9
Ali Ekber Velayeti	11
Dönüm Noktası	12
Yeni Misyon: Bölgesel Açılım	13
Sonuç	14
Kaynaklar	15

Tablolar

Tablo-1: Üniversite ile İlgili Bazı Veriler	8
Tablo-2: Eğitim Alan Öğrencilerin Alanlara Göre Dağılım Oranları	8
Tablo-3: Mezun Olan Öğrencilerin Eğitim Düzeylerine Göre Dağılım Oranları	8
Tablo-4: Üniversitenin Tahmini Ortalama Bir Dönemlik Eğitim Ücretleri	8

ÖZET

- “İran Azad Üniversitesi” adıyla 1970’li yıllarda temelleri atılan üniversite, devrimden sonra Ekber Haşimi Rafsancani’nin girişimiyle 1982’de bu sefer “İslami Azad Üniversitesi” adıyla kurulmuştur.
 - Ayetullah Humeyni’nin desteği ile kurulan ve kurucu heyetinde dönemin cumhurbaşkanı, başbakanı ve meclis başkanı gibi üst düzey devlet yetkililerinin olduğu üniversite, ülke genelindeki yüzlerce şubesiyle İran’ın günümüzdeki en büyük özerk üniversitesidir.
 - İslami Azad Üniversitesi, İran’ın eğitim alanında oynadığı önemli rolün yanı sıra siyasal ve toplumsal yaşamındaki dönüşümlerde de etkili olmuştur.
 - Bu üniversite, faaliyetlerini Rafsancani’nin 2017’deki ölümüne kadar onun politikaları doğrultusunda yürütmüştür.
 - Rafsancani’nin yerine geçen Ali Ekber Velayeti, üniversitenin Devrim Rehberi Ali Hamenei politikaları çizgisinde hareket etmesi için çalışmaktadır.
 - İslami Azad Üniversitesi yeni dönemde İran’ın yumuşak güç aygıtı olarak bölgesel açılımı hedeflemiştir.
- Anahtar Kelimeler:** İslami Azad Üniversitesi, Kültür Devrimi, Yumuşak Güç, Rafsancani, Velayeti

SUMMARY

- Iran Azad University was founded in 1970 but was closed after the revolution. The university was re-established as the Islamic Azad University in 1982 by the initiative of Hashemi Rafsanjani.
- The university, which was supported by Ayatollah Khomeini and had such high-ranking state officials at as the president, prime minister and the speaker of the parliament of the time at its board of founders, is Iran’s largest autonomous university with its hundreds of branches throughout the country.
- Apart from the significant role it played in Iran’s educational life, the university has also taken a crucial part in the political and social transformations of the country.
- The university carried out its activities in line with Rafsanjani’s line of thinking until his death in 2017.
- Ali Akbar Velayati, who succeeded Rafsanjani as the head of the board of trustees, has worked to give a new direction to the university in line the Supreme Leader’s position.
- Currently the university acts as one of Iran’s soft power tools in the region.

Keywords: Islamic Azad University, Cultural Revolution, Soft Power, Rafsanjani, Ali Akbar Velayeti

چکیده

- پیش از انقلاب اسلامی دانشگاهی به نام دانشگاه آزاد ایران وجود داشت که فعالیت خود را در دهه ۱۳۵۰ آغاز کرده بود. پس از انقلاب با تلاشهای هاشمی رفسنجانی و حمایت آیت الله خمینی دانشگاه آزاد اسلامی در اردیبهشت ۱۳۶۱ تأسیس شد.
 - در بدو تأسیس، هیئت مؤسس دانشگاه شامل برخی اعضای بلندپایه نظام از جمله علی خامنه‌ای (رئیس جمهور وقت)، اکبر هاشمی رفسنجانی (رئیس مجلس وقت) و میرحسین موسوی (نخست وزیر وقت) بود. با حمایت‌های حکومتی، دانشگاه آزاد اسلامی امروزه به بزرگترین دانش غیردولتی ایران تبدیل گشته است.
 - دانشگاه آزاد اسلامی در کنار نقش پر رنگ خود در نظام آموزشی ایران، تأثیرات مهمی نیز در حیات سیاسی و اجتماعی ایران داشته است.
 - دانشگاه آزاد اسلامی تا زمان درگذشت هاشمی رفسنجانی در سال ۱۳۹۵، فعالیت‌های خود را در چارچوب سیاست‌های این شخصیت سیاسی به اجرا درآورده است.
 - پس از جایگیری علی اکبر ولایتی در دانشگاه، تمام تلاش‌های وی در راستای همسویی کامل سیاست‌های دانشگاه با سیاست‌های رهبر انقلاب بوده است.
 - دانشگاه آزاد اسلامی در دوره جدید خود بعنوان بازویی از قدرت نرم جمهوری اسلامی گسترش فعالیت‌های خود در منطقه را مد نظر قرار داده است.
- کلید واژه ها:** ایران، دانشگاه آزاد اسلامی، انقلاب فرهنگی، قدرت نرم، رفسنجانی، علی اکبر ولایتی.

Giriş

İran'ın en büyük özerk eğitim kurumu olan İslami Azad Üniversitesi¹, İran'da temel ve yüksek eğitim sistemlerinin önemli bir parçası olarak bugüne kadar etkin bir görev üstlenmiştir. Kuruluşundan itibaren çok büyük imkânlarla sahip olan üniversite, İran'ın gerek iç politikasında gerekse de bölgesel politikalarında önemli rol oynamıştır.

Bu nedenle üniversitedeki etkinlikleri açısından farklı siyasi grup ve aktörlerin çekişmeleri ve üniversite etrafında yaşanan diğer gelişmeler her zaman ülkede dikkatle takip edilen gündem konuları arasında yer almıştır. Bununla birlikte özellikle son dönemlerde kurum yetkilileri tarafından üniversitenin bazı bölge ülkelerindeki faaliyetlerine ilişkin yapılan açıklamalar yabancı medya ve gözlemcilerin dikkatini çektiği gibi İran'ın bölgeye yönelik politikaları ve bununla ilgili üniversitenin üstleneceği misyonu göstermesi açısından önemlidir.

İslami Azad Üniversitesi

İslami Azad Üniversitesi'nin temelleri esasen devrimden önce 70'li yılların başında atılmıştır. Bu yıllarda "İslami Azad Üniversitesi" adıyla kurulan üniversite, İran'da Birleşik Krallık merkezli Açık Üniversite (Open University) modelini örnek almaktaydı. 1974'te üniversitenin ilk rektörü Abdurrahim Ahmedi ve eğitimden sorumlu yardımcısı Şahrüh Meskûb'un göreve başlamasıyla üniversite eğitim kadrosunu oluşturmaya ve ders kitapları ve araç gereç temin etmeye başlamıştır. Bu doğrultuda üniversiteye akademisyen temin etmek için 1976'da İran'daki üniversitelerden dereceyle mezun olanlardan bazıları burslu olarak yurt dışındaki üniversitelere gönderilmiştir. Diğer yandan yeni sisteme uygun kitap, medya ve diğer eğitim malzemeleri hazırlanmaya başlamıştır. Ancak üniversiteye öğrenci alımı 1978 yılına kadar yapılmamıştır. 1978'de üniversite sınırlı bir şekilde eğitim programlarına başladıysa da kısa bir süre son-

ra Şubat 1979'da gerçekleşen İslam Devrimi, İran'ı her yönüyle etkilediği gibi eğitim hayatına yeni başlayan İslami Azad Üniversitesi'nin de sonunu getirmiştir.²

Kültürel Devrim ve Üniversitenin Kapanması

Devrimle beraber Pehlevi rejiminin ortadan kalkmasıyla yeni rejimin kendini tahkim etme süreci başlamıştır. Bu süreçte Ayetullah Humeyni taraftarlarının devrimde katkısı olan diğer siyasi gruplarla ortaklaşa bir yönetim kurmak istemedikleri ortaya çıkmıştır. Otorite boşluğundan doğan kaos, Humeyni taraftarlarıyla muhalif grupların iktidar yarışına girmesiyle giderek derinleşmiştir.

Devrimden sonra farklı siyasi gruplar, üniversitelerde açtıkları temsilciliklerle faaliyetlerini yürütmeye başlamıştır. Kökleri 1950'li yıllara dayanan ve 1979 Devrimi'nde de önemli siyasi aktörlerden biri olan öğrenci hareketleri, üniversiteleri ülkenin en politik alanlarından biri hâline getirmiştir. Dolayısıyla böyle bir ortamda üniversitelerin, siyasi grupların iktidar çekişmesinde şiddetin yaşandığı alanlardan biri hâline gelmesi kaçınılmaz olmuştur.

Siyasi iktidarı ele geçirme yolunda ilerleyen Humeyni taraftarları, hâkimiyetleri altına almak istedikleri üniversitelerden muhalif siyasi gurupları tasfiye etmeye başlamıştır. Nitekim Devrim Rehberi Humeyni de 21 Mart 1980 günü yayımladığı yılbaşı mesajında bu çabayı destekleyen şu ifadeleri kullanmıştır:

Ülkenin tüm üniversitelerinde temel bir devrime gidilmelidir. Üniversitelerde yüksek İslami ilimlerin öğretilmesini temin edecek sağlıklı ortamın oluşması için üniversitelerin Doğu veya Batı ile ilişkisi olan tüm hocalardan arındırılması gerekmektedir.³

Bu doğrultuda dönemin Devrim Konseyi bu süreçte yaşanan şiddet olaylarını gerekçe göstererek 18 Nisan 1980'de siyasi gruplardan

¹ İslami Azad Üniversite Türkçe ifade açısından daha doğru bir kullanım ise de bu kurumun dilimize yerleşmiş ve YÖK tarafından da benimsenmiş adı İslami Azad Üniversitesi olduğu için metinde de bu kullanım tercih edilmiştir.

² Rivayet-i Ziba-Kelam Ez Revend-i Tosee-yi Amuşiş-i Âli Der Danişgah-i Azad, (17 Ocak 2012), Şark gazetesi, Sayı: 1444, s. 13.

³ Peyam-i İmam Bimünasebet-i Ağaz-i Sal-i 1359, (26 Mart 1980), Keyhan gazetesi, Sayı: 10958, s. 5.

üniversitelerdeki temsilciliklerini çekmelerini istemiştir. Ancak siyasi grupların bu talep karşısında direnmeleri ve siyasi gruplar arasında şiddetin daha da artması sonucunda Devrim Konseyi tarafından alınan kararla 5 Haziran günü tüm üniversiteler için eğitim yılının son günü olarak ilan edilmiştir. Ülke genelinde üniversitelerin eğitim-öğretim faaliyetlerinin durdurulduğu bu tarihten 1983'e kadar muhalif öğrenci ve öğretim üyesi tasfiye edilmiş ve üniversitelerde "İslamileştirme" yönünde "Kültürel Devrim" olarak tanımlanacak birçok düzenlemeye imza atılmıştır.⁴

İran Azad Üniversitesinden İslami Azad Üniversitesine

Devlet üniversitelerinde eğitim faaliyetlerinin durdurulduğu, tasfiye ve yeni düzenlemelerin yoğunlukla gündemde olduğu Kültürel Devrim yıllarında Ali Ekber Haşimi Rafsancani, Azad Üniversitesinin yeniden faaliyete başlaması gerektiğini dillendirmeye başlamıştır. 79 Devrimi'nin önde gelen simalarından ve dönemin Meclis Başkanı ve aynı zamanda Tahran Cuma İmamlarından olan Rafsancani 21 Mayıs 1982 günü Cuma hutbesinde bu üniversite ile ilgili şu değerlendirmeyi yapmıştır:

Yüksek eğitim almak isteyen herkes için bu imkânı temin etmek maksadıyla tüm küçük şehirlere ve hatta köylere kadar gidecek Azad Üniversitesi adında eğitim merkezleri tesis etmeyi düşünüyoruz. Bu merkezler eski rejimde bulunan Azad Üniversitesi gibi değil, dinî medreselerde olan eğitim sistemini esas alan gerçek Azad Üniversitesi olacaktır.⁵

Rafsancani bu açıklamalarında yeniden kurulması istenen üniversitenin iki amacı olacağını öne sürmüştür. Bunlardan ilki yüksek eğitimle ilgili olan yoğun talebi karşılamak, ikincisi de Batılı eğitim sistemini temel alan üniversitelerin aksine ülke geneline yayılacak ve medrese sistemiyle eğitim yapacak merkezler tesis etmektir.

Rafsancani Cuma namazında halka yap-

tığı bu açıklamalardan aylar önce 19 Kasım 1981'de İslami Öğrenci Dernekleri Birliğinin oluşturduğu Birliği Pekiştirme Ofisi (*Deftter-i Tahkim-i Vahdet*) üyesi öğrencilerle bir araya geldiğinde, Humeyni taraftarı öğrencilere Azad Üniversitesinin kurulması ile ilgili amaçlarını şu cümlelerle daha net bir şekilde ifade etmiştir:

Yedi, sekiz, on, on beş yıl sonra en iyi kadrolarımızı bu üniversiteden çıkarabiliriz... Bu konu [Azad Üniversitesinin kurulması] gündemimizdedir. Siz kendi eğitim ve ortamınızdan bildiklerinizle bunun üzerinde çalışın. Kanaatimce bu konu yakında hayata geçecek ve böylece üniversiteye giremeyen bazı iyi güçlerimiz bu merkezlere girecektir...

Rafsancani bu açıklamasında Azad Üniversitesinin kurulmasındaki amacın yüksek öğretim görmek isteyen kendilerine bağlı kişilere bu imkânı sağlamak olduğunu altını çizmiştir. Rafsancani, aynı görüşmede Azad Üniversitesinin medrese eğitim sistemi ile çalışacağı hakkındaki düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

...Fezyiye medresesine benzer medreseler yani Tahran, İsfahan, Meşhed ve diğer şehirlerde böyle eğitim çevreleri oluşturalım. Azdan başlarız. Buralara girmek isteyenlerden de lise diploması şartı aranmayacak. Ancak özel koşullara sahip olacaklar. Gerçekten eğitim almak isteyenler gelecek. Üniversite sınavından geçemeyenlerden sınırlı bir kısmını alacağız...

Bu ifadelerinde Rafsancani, modern eğitim sistemi ile çalışan mevcut devlet üniversitelerinin aksine girmek için herhangi bir sınav ve hatta temel eğitimi tamamlamanın gerekmediği bir yüksek öğretim kurumundan bahsetmiştir. Rafsancani'nin bu söylemleri, yüksek öğretim görmek isteyen Humeyni taraftarları için bu üniversite nezdinde oluşabilecek her türlü zorluğu kaldırmaya hazır olduğunu göstermiştir.

Rafsancani'nin Azad Üniversitesinin tekrar kurulması yönündeki çabaları, 17 Haziran 1982'de sonuca ulaşmış ve Humeyni'nin de sembolik maddi desteği ile Azad Üniversitesi bu sefer "İslami Azad Üniversitesi" adıyla yeniden kurulmuştur. Üniversitenin kurucu heyetinin üst düzey devlet yetkililerinden Cumhurbaşkanı Ali Hamenei, Meclis Başkanı Rafsancani

⁴ F. Ghassemi, Cumhuriyet İslami-ye İran Ez Bâzergan ta Rouhani, H&S Media, London, 2016, s. 78-80.

⁵ Tarihçe-yi Danişgah-i Azad-i İslami, İslami Azad Üniversite internet sayfası, <https://goo.gl/K1p2AX>, (Erişim Tarihi 21 Kasım 2018).

ve Başbakan Mir Hüseyin Musevi ile beraber Humeyni'nin oğlu ve aynı zamanda sekreteri olan Ahmed Humeyni'den oluşması yönetimin bu üniversiteye olan desteğini açık bir şekilde göstermiştir. Kurucu heyet ilk adımda Abdullah Casbi'yi üniversitenin rektörlüğüne atamıştır.⁶ Dönemin başbakan yardımcılarında ve Rafsancani, Hamenei ve Musevi ile beraber İslam Cumhuriyeti Partisi yetkililerinden olan Casbi aynı zamanda İslami Azad Üniversitesinin kurulması fikrini Rafsancani ile paylaşan ve onunla beraber bu üniversitenin kurulmasında rolü olan kişidir.

İslami Azad Üniversitesinin kuruluşunda dikkat çeken bir başka husus da üniversitenin hukuki statüsü ile ilgilidir. Üniversite, tüzüğünde kamuya hizmet veren ve devlete bağlı olmayan anlamına gelen *umumi ve gayri-devleti* bir kurum olarak kaydedilmiştir. İran yasalarında kurumlar için böyle bir tanımlamayla ilgili net bilgiler bulunmamaktadır. Maddi kaynaklarını “öğrenci katkılarından, halkın, devletin ve devrim kurumlarının yardımlarından” temin eden üniversitenin hem tüzüğünden hem de faaliyet biçiminden kaynaklanan hukuki statüsüyle ilgili zaman zaman tartışmalar ortaya çıkarmıştır. Bu da üniversiteyle ilgili siyasal çekişmelerde bir hesaplaşma aracı olarak günümüze kadar gelmiştir.⁷

Kuruluşundan Günümüze Eğitim Faaliyetleri

Tahran'da kurulan İslami Azad Üniversitesi, faaliyetlerine Tahran ve ilk şubesi olarak kurduğu Tebriz'de başlamıştır. Aynı yıl içerisinde Reşt, Ahvaz, Yezd, Kirman, Meşhed, Şahrud ve Zahidan'da da şubeleri açılan üniversitenin ilk giriş sınavı 11 Mart 1983'de 31 bin başvuruyla bu kentlerde yapılmıştır.⁸ Sınava katılanlardan 3 bin kişi seçilerek üniversitede ilk bölümler olarak açılan yol ve yapı mühendisliği, elektrik

mühendisliği, makine mühendisliği, endüstri mühendisliği, fizik, kimya, matematik, tekstil ve muhasebecilik bölümlerine yerleştirilmiştir.⁹

İslami Azad Üniversitesi, ilerleyen yıllarda ülkenin tüm eyalet merkezlerinde ve hatta birçok küçük şehirde eğitim vermeye başlamıştır. Bugüne kadar yaklaşık 5 milyon öğrenciyi mezun eden üniversitenin ülke genelinde toplamda 500'e yakın birimi bulunmaktadır. Söz konusu şubelerden aralarında Tahran Merkez, Tebriz, Tahran Güney, Tahran Kuzey, Kazvin, Yezd, Meşhed, Kirman, Ahvaz, Şiraz, Kerec, İsfahan, Erak ve Reşt şubeleri bulunmak üzere 46'sı “kapsamlı şube” olarak tanımlanmaktadır.¹⁰ Üniversitenin bünyesinde ayrıca Tahran Bilim ve Araştırmalar şubesi ve Necefabad şubesi olmak üzere iki “bağımsız kapsamlı şube” bulunmaktadır.¹¹ Üniversitenin idari yapılanmasında buldukları eyaletin merkez şubesinden bağımsız olarak doğrudan üniversitenin Tahran'daki merkezine bağlı olan bu şubeler, imkân ve faaliyetleri açısından üniversite için farklı özelliğe sahip şubelerdir. Örneğin eğitim değerlendirmeleri açısından İslami Azad Üniversitesinin bir numaralı şubesi olma unvanını taşıyan Tahran Bilim ve Araştırmalar şubesi, ülkenin en iyi üniversiteler listesinde de ilk sıralarda yer almaktadır. Bunun yanı sıra üniversitenin geniş imkânlara sahip diğer şubelerinden İsfahan eyaletindeki Necefabad şubesi ise özellikle ülkedeki sanayi sektörüyle ortak projeler yürütme açısından ülkede öne çıkan yüksek eğitim merkezlerindedir.¹²

Üniversiteye bağlı şubelerden Farsça literatürde vâhid (birim) ve İngilizce literatürde campus olarak bahsedilse de bazı yönlerden bu birimler ayrı birer üniversite özelliği taşımaktadır. Öncelikle yapılanmaları yönünden ele

⁶ Teammülât-i Der Mahiyet-i Hukuki Danişgah-i Azad-i İslami, Asriran Haber sitesi, (12 Şubat 2012) <https://goo.gl/MqZuhu>, (Erişim Tarihi 5 Aralık 2018).

⁷ Vije. M. & Afşari. F.; Danişgah-i Azad-i İslami: Müessesesi-i Umumi ya Hususi?, Mecelle-i Mütalaat-i Hukuki-yi Danişgah-i Şiraz; 6. dönem; 4. sayı; 2015; s. 183-2015.

⁸ Teşkil-i Danişgah-i Azad-i İslami, İslami Azad Üniversite internet sayfası, <https://www.iau.ac.ir/fa/Pages/history/142/3>, (Erişim Tarihi 7 Aralık 2018).

⁹ Tarihçe-yi Danişgah-i Azad-i İslami, İslami Azad Üniversite Şiraz Şubesi internet sayfası <https://goo.gl/xsKDRM>, (Erişim Tarihi 10 Aralık 2018).

¹⁰ Rotbe-Bendi-yi Danişgahha ve Müessesat-i Prjuhişi-yi İran, İran Üniversitelerinin Sıralaması internet sayfası, <https://ur.isc.gov.ir/Home/RankIranAzadUniv>, (Erişim Tarihi 10 Aralık 2018).

¹¹ Danişgah-i Azad-i İslami-yi Necefabad Vahid-i Cami-i Müstakil Şod, ANA haber ajansı, (08 Temmuz 2015), <https://is.gd/UUz6qG>, (Erişim Tarihi 10 Aralık 2018).

¹² Nohostin Danişgahr-i Danişgah-i Azad-i İslami Der Vahid-i Necefabad İhdas Mişevd, ANA haber ajansı, (13 Mart 2019), <https://is.gd/hTIAiq>, (Erişim Tarihi 21 Aralık 2018).

alındıklarında başında şube yönetim kurulu ve şube rektörü bulunan söz konusu birimlerde farklı fakülteler ve bazen de birkaç kampüs bulunabilmektedir. Bunun yanı sıra özellikle ülke içinde eğitim imkânları, standartları ve başarıları yönünden ayrı ayrı değerlendirildiği göz önüne alındığında her bir şube ayrı bir üniversite gibi işlev görmektedir. Bunlara rağmen tüm bu şubelerin idari olarak üniversitenin Tahran'daki merkeze bağlı olarak aynı çatı altında faaliyet gösteren merkezler olduğunun altını çizmek gerekir.

Üniversitesinin Kışm, Cülfa, Bender Enzeli, Kiş, Maku, Ayetullah Amuli (Amul) ve Halic-i Fars (Hürremşehr) olmak üzere ülke içindeki 7 şubesi ile beraber Lübnan (Beyrut), Birleşik Arap Emirlikleri (Dubai), Afganistan (Kabil) ve İngiltere (Oxford) şubeleriyle toplam 11 “Uluslararası Şubesi” bulunmaktadır.¹³ Üniversitenin ülke içindeki şubelerinde yaklaşık 8600 yabancı öğrenci eğitim almaktadır. Bu yabancı öğrencilerin %90'a yakın oranını Afgan öğrenciler oluşturmaktadır. Üniversitenin yurt dışındaki şubelerine gelince yasal sorunlardan dolayı faaliyetleri durdurulan Oxford şubesi dışında üniversitenin diğer üç şubesi sınırlı bir şekilde faaliyetlerini sürdürmektedir.¹⁴ Üniversitenin yurt dışındaki bu şubelerinde toplam 1808 öğrenci eğitim görmektedir.¹⁵

Üniversitenin Yönetimi:¹⁶

İslami Azad Üniversitesinin idari işleyişine ilişkin şu hususlar öne çıkmaktadır:

- Üniversitenin tüzüğü¹⁷ Kültürel Devrim Yüksek Konseyi tarafından onaylanır ve tüm faaliyetleri bu konseyin “özel yüksek

eğitim kurumları” kararları çerçevesinde yürütülür. Üniversite ayrıca bilim ve sağlık bakanlıklarının kurallarına da bağlıdır.

- Kurucu Heyeti: Ekber Haşimi Rafsancani (eski Cumhurbaşkanı), Abdulkerim Musevi Erdebili (Yargı eski başkanı), Ali Ekber Velayeti (eski Dışişleri Bakanı), Ali Ekber Nâlık Nuri (eski Meclis Başkanı), Hasan Humeyni (Humeyni'nin torunu), Abdullah Casbi (Eski Kurucu Rektör), Hamid Mirzâde (Eski Rektör), Ali Muhammed Nuriyan ve Muhsin Kumi olmak üzere 9 kişiden oluşmaktadır.
- Mütevelli Heyeti: En az biri din adamı olmak üzere kurucu heyetin 3 üyesi; Rektör, Sağlık Bakanı veya temsilcisi, Bilim Bakanı veya temsilcisi, Devrim Rehberi'nin üniversitelerdeki temsilcisi veya yardımcısı, Kültürel Devrim Yüksek Konseyinin kararıyla doçent veya üstü olan üç öğretim görevlisinden oluşmaktadır.
- Üniversite Yüksek Konseyi: Üniversite tüzüğüne göre üniversitedeki en yüksek karar merciidir. Konsey üyeleri kurucu heyet üyeleri veya daimî temsilcileri, Devrim Rehberi temsilcisi, Kum Dinî Çevreler Uleması Topluluğu temsilcisi veya Mücadelecî Din Adamları Topluluğu temsilcisi, Bilim Araştırma ve Teknoloji Bakanı veya daimî temsilcisi, Kültürel Devrim Yüksek Konseyi Daimî Temsilcisi ve rektörden oluşmaktadır.¹⁸

- Rektör: Mütevelli heyeti tarafından seçilen isim onay almak için Kültürel Devrim Yüksek Konseyine sunulur.

Üniversiteyle ilgili diğer bazı bilgi ve veriler aşağıdaki tabloda verilmiştir:

¹³ Doktor Velayeti Der Didar Ba Atif El-Nedaf: Suriye Mitevaned Merkez-i Faaliyetha-yi Mintkai-yi Danişgah Azad Başed, İslami Azad Üniversite Uluslararası Öğrenciler Ofisi internet sayfası, <http://intl.iau.ir/fa/index.php>, (Erişim Tarihi 21 Aralık 2018).

¹⁴ Tahsil-i Biş Ez 8600 Danişcu-yi Harici der Vahidha-yi Danişgah-i Azad, ANA haber ajansı, (8 Ağustos 2017), <http://www.ana.ir/news/252134>, (Erişim Tarihi 22 Aralık 2018):

¹⁵ Cezb-i 50 Hezar Danişcu-yi Harici der Danişgah Azad ta 1404, Mehr haber ajansı, (10 Nisan 2017), <https://goo.gl/JXVLgN>, (Erişim Tarihi 28 Aralık 2018).

¹⁶ İslami Azad Üniversite Kurucu Heyet Sekreterliği internet sayfası, <http://www.hmdae.com/index.aspx?lang=1&sub=0>, (Erişim Tarihi 29 Aralık 2018).

¹⁷ Esasname-i İslahi-yi Danişgah-i Azad-i İslami, Kültürel Devrim Yüksek Konseyi internet sayfası, <http://www.sccr.ir/pages/printView.aspx?proVID=1678>, (Erişim Tarihi 29 Aralık 2018).

¹⁸ Tarihçe-yi Teşkil ve Tesis-i Danişgah-i Azad-i İslami, İslami Azad Üniversite Kurucu Heyeti Sekreterliği internet sayfası, <https://is.gd/bgXF32>, (Erişim Tarihi 5 Ocak 2019).

Tablo 1 Üniversite ile İlgili Bazı Veriler

Toplam sermayesi	Yaklaşık 1,4 milyar dolar (%93 gayrimenkul)
Gelir kaynağı	%80 öğrenci katkıları ²⁰
Öğrenci sayısı	Yaklaşık 1.7 milyon
Kapalı eğitim alanı	Yaklaşık 10 milyon m ²
Yurt sayısı	Yaklaşık 1000 adet
Medya organları	<i>Ferhihtegan</i> ²¹ gazetesi, <i>ANA</i> ²² ve <i>ISCANEWS</i> ²³ haber ajansları
Kadrosu	Yaklaşık 80,000 (26398 öğretim üyesi, 19522 yarı zamanlı veya misafir hoca, 34797 idari kadro)
Tescilli patent sayısı	1951
Yayınlanan ISI makale sayısı	70810
Çıkarılan ICI dergisi sayısı	22
Düzenlenen uluslararası konferans sayısı	190
Düzenlenen ulusal konferans sayısı	1982
Araştırma merkezi sayısı	137
Sağlık bilimleri şube sayısı	104
Hastane sayısı	10
Ülkenin yüksek öğretime katkısı	%40 ²⁴

Üniversiteye öğrenci alımı, girişi sınavı ve sınavsız olarak belirtilen bölüm ve kontenjanlar için iki şekilde gerçekleşmektedir. Üniversite giriş sınavları, 2013 yılına kadar kendi bünyesinde yapılmaktayken 2013'ten itibaren Ülke Eğitimi Ölçme Kurumu tarafından devlet üniversiteleri için yapılan giriş sınavı ile birleştirilmiştir.²⁵ Üniversiteden mezun olanlara diplomaları üniversite adına ve mezunun eğitim aldığı şube adı zikredilerek verilmektedir.

¹⁹ Erziş-i Efvade-i Danişgahha ve Tesir-i An der İktisad-i İran bi Rivayet-i Amar, ANA haber ajansı, (24 Haziran 2017), <http://www.ana.ir/news/229489>, (Erişim Tarihi 4 Ocak 2019).

²⁰ 20 Dersed-i Deramedha-yi Danişgah-i Azad Ez Menabi-i Gayr-i Şehriyei Temin Mişevad, Mehr haber ajansı, (7 Şubat 2016), <https://goo.gl/F9bNpp>, (Erişim Tarihi 5 Ocak 2019).

²¹ <http://newspaper.fdn.ir/>

²² <http://ana.ir/>

²³ <http://www.iscanews.ir/>

²⁴ Islamic Azad University Statistics 2019-2020, İslami Azad Üniversitesi Araştırma ve Teknoloji Yardımcılığı internet sayfası, <http://intl.iau.ir/images/catalog.pdf>, (Erişim Tarihi 5 Ocak 2019).

²⁵ Konkur-i Danişgah-i Azad ve Seraseri Tecmi' Şod, Fars haber ajansı, (10 Aralık 2012), <https://is.gd/UeVHFb>, (Erişim Tarihi 5 Ocak 2019).

Tablo 2 ve Tablo 3 üniversitenin 2016 yılında yayımladığı verilere göre eğitim alan öğrencilerin alanlara göre ve mezunların eğitim düzeylerine göre dağılımını göstermektedir.²⁶

Tablo 2 Eğitim Alan Öğrencilerin Alanlara Göre Dağılım Oranları

Eğitim Alanı	Yüzde
Fen Bilimleri	46,36
Sosyal Bilimler	37,11
Temel Bilimler	5,68
Sanat Bilimleri	6,84
Sağlık Bilimleri	3,96

Tablo 3 Mezun Olan Öğrencilerin Eğitim Düzeylerine Göre Dağılım Oranları

Eğitim Düzeyi	Yüzde
Ön lisans	%25,97
Lisans	%64,76
Yüksek Lisans	%9,08
Doktora	%0,13
Tıpta Uzmanlık	%0,6

Üniversitede harçlar, eğitim düzeyine ve bölüme göre değişmekte olup sabit ücret artı ders kredileri esasında değişken şekillerde hesaplanmaktadır. Bu bağlamda tahmini ortalama bir dönemlik eğitim ücretleri aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.²⁷

Tablo 4 Üniversitenin Tahmini Ortalama Bir Dönemlik Eğitim Ücretleri²⁸

Eğitim Düzeyi	Riyal*
Ön Lisans	10.000.000
Lisans	13.000.000
Yüksek Lisans	25.000.000
Doktora	75.000.000
Sağlık Bilimleri	80.000.000

Uluslararası öğrencilerin bölümlere başvuruları diplomalarının not ortalamasına göre değerlendirilmektedir. Söz konusu öğrenciler için

²⁶ Islamic Azad University General Catalog 2014-2015, İslami Azad Üniversitesi Uluslararası Öğrenciler Ofisi internet sayfası, <http://intl.iau.ir/fa/images/catalog.pdf>, (Erişim Tarihi 6 Ocak 2019).

²⁷ Şehriye-yi Reştaya-yi Pezeşki-yi Danişgah-i Azad-i İslami, ST News, <https://is.gd/qObAnj>, (Erişim Tarihi 5 Ocak 2019).

²⁸ Resmî kura göre her 1 dolar 42,000 riyale ve serbest piyasa kuruna göre her 1 dolar 137,3100 riyale tekbül etmektedir. Kıymet-i Dolar, Şebeke-i İttıla-Resani-yi Tala, Sikke ve Erz, (12 Nisan 2019), <http://www.tgju.org/dollar-chart>, (Erişim Tarihi 12 Nisan 2019).

öğrenim ücretleri ön lisans ve lisans düzeyinde İranlı öğrenciler için belirlenen ücretlerle aynı olup lisansüstü düzeylerde iki katına çıkmaktadır.²⁹

Üniversite 1991'den itibaren yüksek eğitim alanındaki faaliyetleri ile birlikte temel eğitim alanında da faaliyetlerde bulunmaktadır. 1991'de üniversite bünyesinde kurulan Azad Okullar Kurumu (SEMA) temel eğitim vermek üzere okul tesis etmeye başlamıştır. Günümüzde Azad Okullar Kurumunun ülke genelinde faaliyet gösteren 588 okulu yaklaşık 76,000 öğrenciye (%10 anaokulu, %48 ilkokul, %16 ortaokul ve %28 lise) eğitim vermektedir. Bununla birlikte söz konusu kurum, ülke genelinde yüksek mesleki eğitim veren 120 okuluyla da yaklaşık 94,000 öğrenciye eğitim vermektedir.³⁰

İlk Dönem: Rafsancani Çizgisi

Rafsancani İslami Azad Üniversitesinin kuruluş sürecinde Cuma namazlarında veya Humeyni taraftarlarıyla bir araya geldiğinde yaptığı açıklamalarda, üniversitenin kuruluş amacı için yukarıda değindiğimiz gibi birkaç başlığı öne çıkarmıştır. Ancak üniversitenin kuruluşundan itibaren yaşanan gelişmeler ve Rafsancani'nin de yıllar sonra konuyla ilgili yaptığı bazı açıklamaları üniversitenin kuruluş amaç ve süreciyle ilgili daha farklı boyutların bulunduğuna işaret etmiştir.

Nitekim İslami Azad Üniversitesi kuruluşundan sonraki ilk aylarda Rafsancani'nin bahsettiğine benzer bir şekilde cami vb. dinî mekânlarda eğitimlerine başlamış ancak ilerleyen aylarda modern eğitim sistemi ile yola devam etmiştir. Bu durum özellikle 1990'lı yılların başından itibaren ivme kazanmış ve üniversite, günümüze kadar tamamen bu eğitim sistemi ile faaliyetlerini sürdürmüştür. Bununla birlikte ilk dönemlerde devlete bağlı grupların üniversitede eğitim almaları için Rafsancani'nin vaat ettiği gibi bazı kolaylıklar sağlanmış olsa da sonraki dönemlerde bu konuda düzenlemelere gidilmiş

ve söz konusu imkânlar modern eğitim standartlarına uygun şekilde düzenlenmiştir.

Bu gibi gelişmeler, Rafsancani'nin üniversitenin kuruluş aşamasında yaptığı açıklamalarda üniversitenin eğitim sistemine ilişkin verdiği vaatlerden farklı bir yol izlediğini göstermiş ancak Rafsancani'nin yıllar sonra üniversitenin kuruluşuyla ilgili farklı açıklamalarıyla daha da anlaşılır hâle gelmiştir.

Rafsancani 17 Şubat 2016'da 70. İslami Azad Üniversitesi Merkez Konseyi Konferansı'nda yaptığı konuşmada şu ifadeleri kullanmıştır:

İlk görüşmeler ben ve [Abdullah] Casbi Bey arasında gerçekleşti. Birlikte çalıştığımızdan dolayı üniversite eksikliği ve halkın [bu yöndeki] yoğun taleplerini görüyorduk. [...] Mevcut imkânları kullanalım dedik. Eğitim almış ancak bir yerde çalışmamakta olanlar için bir ortam sağlayalım ki eğitimi yaygınlaştırmamıza yardımcı olsunlar dedik. [...] O dönemde sorun, aşırı devrimcilerin devletten bağımsız ve özel faaliyetlere tahammül etmemesi idi. [Tüm kurumların] devlete bağlı çalışması gerektiğini söylüyorlardı [...] Biz İmam'ın [Humeyni] huzuruna gittik. İstatistikleri sunduk ve ihtiyacımızı dile getirdik. Kendisi bizden daha keskin zekalı olduğu için benim sözüm daha bitmeden hemen kabul etti. Ben bizim çalışmamıza müsaade etmezler dedim. İmam o işi ben hallederim dedi. [...] İşe başladık ve ben de Cuma namazı hutbelerinde bu konuyla ilgili bazı açıklamalarda bulundum.

Rafsancani'nin bu ve benzeri görüşleri üniversitenin kuruluşundan yıllar sonra ülkedeki siyasi dengelerin değiştiği bir ortamda dillendirilen konjonktürel açıklamalar olarak görülebilir. Fakat Rafsancani'nin 31 Mayıs 1986'da Humeyni'den "aşırı devrimcilere" karşı üniversiteyi desteklemesini istemesi³¹ gibi o döneme ait birçok benzer çıkışları Rafsancani'nin bu açıklamalarını desteklemektedir. Başka bir ifade ile Rafsancani'nin üniversitenin kuruluş aşamasında üniversitenin kuruluş amacı ve faaliyet biçimi konusunda özellikle üniversitenin medrese eğitim sistemi ile çalışacağı yönünde

²⁹ Ayin-Name-yi Peziriş-i Danişçuyan-i Gayr-i İrani-yi Gayr-i Bursiye Der Danişgah-i Azad-i İslami, İslami Azad Üniversite İnsan Kaynakları ve Yönetim Geliştirme Ofisi internet sayfası,

³⁰ Tarihçe-yi SEMA, İlam SEMA Mesleki Yüksek Okulu internet sayfası, <https://is.gd/XHFfr4>, (Erişim Tarihi 6 Ocak 2019).

³¹ Derhast-i Haşimi Ez İmam Berayi Himayet Ez Danişgah-i Azad-i İslami, Haşimi Rafsancani Hatıraları; Rafsancani'nin İnternet sayfası, (31 Mayıs 1986), <https://is.gd/RbLZ14>, (Erişim Tarihi 12 Ocak 2019).

yaptığı açıklamalar, dönemin radikal siyasi atmosferinde Humeyni taraftarlarının böyle bir kurumun tesis edilmesi yönündeki tepkilerini önlemek için verilen beyanatlar olarak değerlendirilebilir.

İran siyasetinde her zaman ılımlı muhafazakâr bir sima olarak bilinmesi ile birlikte pragmatist bir siyasetçi olan Rafsancani'nin ülkede yüksek eğitimin yaygınlaşması için zaten devrimden önce atılan adımlardan biri olan İran Azad Üniversitesi projesini devam ettirmek adına İslami Azad Üniversitesinin kurulmasını bir ihtiyaç olarak gördüğü anlaşılmaktadır. Rafsancani bu amacı gerçekleştirmek için hem devletin zirvesinin desteğini almış hem de tabandan gelebilecek tepkiyi ve muhalefeti engellemiştir. Böylece kurucusu ve en büyük hamisi olarak İslami Azad Üniversitesinin faaliyete başlaması ve gelişmesinde büyük bir rol üstlenmiştir.

İran-İrak Savaşı'nın bitmesinden kısa bir süre sonra 3 Haziran 1989'da Ayetullah Humeyni vefat etmiş ve yerine Ayetullah Ali Hamenei geçmiş ondan boşalan cumhurbaşkanlığı koltuğuna da 16 Ağustos 1989'da Rafsancani seçilmiştir. İran'da savaş sonrasında başlayan ve 1997'de Rafsancani'nin görevden ayrılmasına kadar süren dönem "İmar Dönemi" olarak adlandırılmış ve Rafsancani bu dönemde en önemli aktör olmuştur. Bu süreçte İran'da savaşta zarar gören yerler yeniden inşa edilmiş ve ülkenin kalkınmasını sağlamak için birçok adım atılmıştır. İki dönemlik cumhurbaşkanlığı süresince Rafsancani özellikle ekonomide liberal politikalar uygulamıştır. Söz konusu politikalar Azad Üniversitesi ile ilgili eylem planının da temelini oluşturmuştur. Bu dönemde Rafsancani'nin himayesi ile Azad Üniversitesi faaliyetlerini önemli ölçüde artırmış ve birçok küçük ilçe de dâhil olmak üzere ülke genelinde onlarca şube açmıştır.

Üniversite bu dönemde faaliyetlerini genişleterek toplumun her kesiminden öğrenci almaya başlamıştır. İlerleyen yıllarda üniversite gerek İran'ın en önde gelen yüksek eğitim kurumlarından olan bazı şubeleriyle gerekse de toplumun geniş kitlelerine yüksek eğitim im-

kânı sunan ülke genelindeki onlarca şubesiyle İran'da yüksek eğitimin yaygınlaşmasında önemli bir rol oynamıştır.

İslami Azad Üniversitesi, İran'da yüksek öğretim alanındaki büyük rolünün yanı sıra sahip olduğu muazzam imkânlarla İran'ın toplumsal ve siyasal yaşamında önemli bir konuma sahip olmuştur. Azad Üniversitesi kılık-kıyafet ve kız erkek ilişkileri gibi öğrencilerin kamusal alandaki davranış biçimleri konusunda devlet üniversitelerine göre daha rahat uygulamaları ve küçük şehirlere kadar açtığı birimlerle modern hayat tarzının yaygınlaşmasındaki katkılarıyla özellikle ülke genelinde yayıldığı 90'lı yıllarda İran'ın toplumsal alandaki dönüşümlerinde etkili olmuştur.

Rafsancani yüzbinlerce öğrencisi, on binlerce akademisyeni, personeli ve yüz milyonlarca dolarlık maddi sermayesi olan bu üniversitenin faaliyetlerini kendi politikaları doğrultusunda yürütmesiyle İran iç siyasetinde her zaman karşıt görüşlülerin tepkisini çekmiştir. İslami kuralları uygulamakta muhafazakârların şahin kanadını hiçbir zaman memnun edemeyen Azad Üniversitesi yönetimine karşı en sert eleştiriler yine bu kesimden gelmiştir. Bu durum, muhafazakârların 2005 cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Rafsancani'ye karşı muhafazakâr Mahmud Ahmedinejad'ın yanında durmasıyla yeni bir aşamaya geçmiştir.

Rafsancani'ye karşı muhalefetiyle bilinen Ahmedinejad, seçilmesini müteakip Azad Üniversitesinin faaliyetlerine yönelik birçok girişimde bulunmuştur. Buna örnek olarak Ahmedinejad hükümeti, Azad Üniversitesine alternatif oluşturmak amacıyla uzaktan eğitim merkezi olan Payam-ı Nur Üniversitesi ve yüksek meslek eğitimi veren İlmi-Karbordi Üniversitesi gibi devlete bağlı üniversiteleri genişletmiş ve özel üniversite açılmasını kolaylaştırmıştır. Ahmedinejad yönetiminin Azad Üniversitesi karşıtı bu politikaları, üniversitenin günümüze kadar devam eden ekonomik sorunlarının temel nedenlerinden biri olmuştur.³² Ancak bu ve

³² Çaharsed Hezar Sandali-yi Hali ve Negerani-yi Danişgah-i Azad, BBC Farsça haber sitesi, (28 Ağustos 2014), http://www.bbc.com/persian/iran/2014/08/140828_mirzadeh_azad_university, (Erişim Tarihi 11 Ocak 2019).

benzer girişimlere rağmen o dönem için İran siyasetindeki güçlü konumunu hâlâ koruyan Rafsancani'nin direnmesiyle Ahmedinejad'ın ilk döneminde Azad Üniversitesinin idaresinde bir değişiklik yaşanmamıştır.

Rafsancani 2009 cumhurbaşkanlığı seçimlerinden sonra ortaya çıkan itirazları destekleyerek Devrim Rehberi'nin eleştirilerine hedef olmuş ve gittikçe siyaset alanındaki etkinliği zayıflamaya başlamıştır. Bu da Ahmedinejad'a Azad Üniversitesi yönetiminde yapmak istediği değişiklikler için bir fırsat sunmuştur. Aynı zamanda Kültür Devrimi Yüksek Konseyi Başkanı olan dönemin Cumhurbaşkanı Ahmedinejad'ın dayatmasıyla, kuruluşundan itibaren üniversitenin rektörlüğünü yürüten ve Rafsancani'ye yakınlığıyla bilinen Abdullah Casbi, Şubat 2012'te görevden alınarak yerine Ahmedinejad çevresinden Ferhad Daneşcu getirilmiştir.³³

Bu dönemde muhafazakârlar üniversiteye hâkim olma hedefine yaklaşmış olsalar da bu konuda tamamen başarıya ulaşamamışlardır. Bu başarısızlığın ise iki nedeni vardır. Birincisi Rafsancani'nin ve üniversitenin kurucu ve mütevelli heyetinden yönetim kadrosuna kadar Rafsancani'ye yakın olan yetkililerin gösterdiği dirençtir. İkincisi ise Devrim Rehberi ile yaşadığı sorunlardan dolayı muhafazakârlar nezdinde gücü gittikçe zayıflayan Ahmedinejad'ın yeterli siyasi desteği sağlayamamasıdır. Dolayısıyla üniversite yönetimiyle ilgili Ahmedinejad ve Rafsancani arasında yaşanan bu güç çekişmesi, Daneşcu'nun kısa süre sonra 18 Nisan 2013'te mütevelli heyeti tarafından azledilmesi ve yerine Rafsancani'nin desteği ile Hamid Mirzâde'nin geçmesi ile Rafsancani lehine sonlanmıştır.³⁴

Tüm bunlara rağmen Rafsancani'ye yakın olan Ruhani'nin cumhurbaşkanlığına seçilmesi ile artık Azad Üniversitesinin idaresini tamamen ellerinde tutacaklarını düşünen Rafsancani destekçilerinin hayalleri, Rafsancani'nin 8

Ocak 2017'deki ani ölümüyle suya düşmüştür. Rafsancani'den boşalan kurucu ve mütevelli heyetlerin başkanlığına gelecek isim tartışılmaya başlandığı sıralarda iki heyet üyesinin Rafsancani'ye yakınlığıyla bilinen Humeyni'nin torunu Hasan Humeyni'ye temayül gösterdiği söylentileri medyaya yansımıştır.³⁵ Ne var ki tam da bu tartışmalar devam ederken Devrim Rehberi tarafından açıklanan bir karar üniversitenin kaderiyle ilgili bir dönüm noktasının habercisi olmuştur. Devrim Rehberi Ali Hamenei, 20 Ocak 2017 tarihli kararıyla Ali Ekber Velayeti'yi İslami Azad Üniversitesi Kurucu Heyeti Başkanlığına atamıştır.³⁶ Devrim Rehberi'nin bu kararının ardından 1 Şubat günü toplanan mütevelli heyeti Velayeti'yi bu heyetin de başkanlığına seçmiştir.³⁷

Ali Ekber Velayeti

1945'te Tahran'a bağlı Şemiranat'da dünyaya gelen Velayeti 1964'te girdiği Tahran Üniversitesi Tıp Bölümünü 1974'te çocuk sağlığı ve hastalıkları uzmanı olarak bitirmiştir. Aynı yıl Beheşti Üniversitesinde (eski adıyla İran Milli Üniversitesi) öğretim üyesi olarak görev başlayan Velayeti eğitimini sürdürmesi için ABD'nin Johns Hopkins Üniversitesine gönderilmiştir. Velayeti hâlihazırda Beheşti Üniversitesindeki görevini sürdürmektedir.

Velayeti'nin siyasi faaliyetleri daha lise öğrencisiyken şah rejimine karşı katıldığı eylemlerle başlamıştır. Ayetullah Humeyni taraftarlarından olan Velayeti, bu dönemde söz konusu siyasi faaliyetlerinden dolayı Şah döneminin istihbarat kurumu olan SAVAK tarafından takip edilmiştir. Şaha karşı siyasi faaliyetleri üniversite yıllarında katıldığı İslami Öğrenci Derneğinde (*Encümen-i İslami-ye Danişcuyan*) 1979 İslam Devrimi'ne kadar sürdürmüştür.³⁸

³³ Ferhad Danişcu Biunvan-i Reis-i Cedid-i Danişgah-i Azad Muarrifi Şod, Mehr haber ajansı, (11 Ocak 2012), <https://goo.gl/R7nVsB>, (Erişim Tarihi 11 Ocak 2019).

³⁴ Mirzade Resmen Reis-i Danişgah-i Azad Şod, Tesnim haber ajansı, (19 Kasım 2013), <https://goo.gl/YCRU56>, (Erişim Tarihi 17 Ocak 2019).

³⁵ Pes Ez Ayetullah Haşimi Çikesi Reis-i Heyet-i Ümena-yi Danişgah-i Azad Mişved, Jamaran haber sitesi, (9 Nisan 2016), <https://www.jamaran.ir/fa/tiny/news-563415>, (Erişim Tarihi 19 Ocak 2019).

³⁶ Velayeti Biunvan-i Reis-i Heyet-i Müessis-i Danişgah-i Azad-i İslami Mensub Şod, İSNA haber ajansı, (20 Ocak 2017), <https://goo.gl/nqh9B5>, (Erişim Tarihi 23 Ocak 2019).

³⁷ Ali Ekber Velayeti Reis-i Heyet-i Ümena-yi Danişgah-i Azad-i İslami Şod, Jamaran haber sitesi, (1 Şubat 2017), <https://www.jamaran.ir/fa/tiny/news-570536>, (Erişim Tarihi 26 Ocak 2019).

³⁸ Zindeginame: Ali Ekber Velayeti, Hemşehri Online haber sitesi, (5 Ağustos 2008), <http://hamshahronline.ir/details/59893>, (Erişim Tarihi 28 Ocak 2019).

Devrimden sonra Sağlık Bakanı Yardımcılığına atanmış ve Birinci Dönem Tahran milletvekilliği yapmıştır. Cumhurbaşkanı Hamenei 1981'de Velayeti'yi Başbakanlık için güvenoyu almak üzere meclise sunsa da meclisin muhalefeti üzerine Humeyni'nin desteklediği Mir Hüseyin Musevi'yi meclise önermek zorunda kalmıştır. Velayeti de yeni kurulan hükûmetin Dışişleri Bakanlığına getirilmiştir. Velayeti, Hamenei'nin Cumhurbaşkanı olduğu iki dönem boyunca aynı görevi devam ettirmiş ve aynı görevi Rafsancani'nin iki döneminde de sürdürmüştür. Velayeti, İran-İrak Savaşı yılları ve İran'ın AB devletleriyle siyasi kriz dönemine girmesine neden olan Mykonos Resturanti Olayı gibi kritik gelişmelere de sahne olan toplam 16 yıl boyunca İran Dışişleri Bakanlığını yürütmüştür.³⁹

Dışişleri Bakanlığındaki görevi bittikten sonra Devrim Rehberi tarafından kendisinin uluslararası ilişkiler danışmanlığına atanan Velayeti, bugüne kadar bulunduğu bu görevin yanı sıra birçok akademik ve resmî görev üstlenmiştir. Hâlen devam eden bu görevler arasında 1989'dan beri süren Kültür Devrimi Yüksek Konseyi Üyeliği ve 2013'ten beri Düzenin Yararını Teşhis Konseyi Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkanlığı zikredilebilir.⁴⁰

İran'ın "Genel Siyasetlerini Belirleme" yetkisini elinde bulunduran Devrim Rehberi Hamenei'nin yakın çevresinden olan Velayeti'nin, İran'ın özellikle uluslararası siyaseti üzerindeki etkisi üstlendiği danışmanlık göreviyle sınırlı değildir. Velayeti'nin siyasetle özellikle de dış siyasetle ilgili son dönemlerde artan bir şekilde sahneye çıkması bu etkinliğin boyutları ile ilgili önemli bilgiler vermektedir.

Örneğin iç siyasette 2013 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde muhafazakâr adaylardan biri olan Velayeti, seçim münazaralarında Hamenei tarafından desteklediği düşünülen diğer muhafazakâr aday olan İran'ın eski Nükleer Müzakerecisi Said Celili'yi bu müzakerelerde gö-

revini yapmamakla eleştirmiştir.⁴¹ Velayeti'nin bu eleştirileri muhafazakâr cemahta Rehber'in Celili'ye desteği konusunda ciddi şüpheler uyandırmış ve bu durum fiiliyatta muhalif aday Hasan Ruhani'ye yaramıştır.

Velayeti'nin dış siyasetle ilgili etkinliğini gösteren örnekler ise devlet tarafından özel temsilci olarak zaman zaman yurt dışında bazı önemli temaslarda bulunmasıdır. Son zamanlarda gerçekleşen ve dikkatleri çeken bu temaslardan biri Velayeti'nin 3 Kasım 2017'de Lübnan'a yaptığı ziyaret ve bu ziyaret sırasında Lübnan Başbakanı Saad Hariri ile yaptığı görüşmedir.⁴² Hariri'nin bu görüşmeden hemen sonra gittiği Suudi Arabistan'da yaptığı bir açıklamada görevden istifa etmesinin Velayeti ile yaptığı görüşmesinin içeriğiyle ilişkili olduğuna dair ortaya çıkan tartışmalar, Velayeti'nin İran dış politikasındaki etkinliği açısından dikkate değerdir.

Dönüm Noktası

Velayeti'nin Hamenei'nin isteğiyle üniversitenin kurucu ve mütevelli heyetlerinin başına geçmesi Rafsancani ile uzun zamandan beri arası açılmaya başlayan Hamenei'nin bu üniversitenin artık Rafsancani'nin "mirası" olarak yola devam etmesini istemediğini göstermiştir. Dolayısıyla Velayeti başkanlığıyla başlayan yeni dönemdeki bazı gelişmeler üniversitede yapılacak değişimlerin mahiyeti hakkında ipuçları vermektedir. Bunlardan biri Tahran Üniversitesi Rektörü olduğu dönemde 2009 olayları sırasında güvenlik güçlerini üniversiteye bağlı öğrenci yurtlarına alarak 5 öğrencinin hayatını kaybetmesine neden olmakla muhalifler tarafından suçlanan muhafazakâr Ferhad Rehber'in, Velayeti desteğiyle Azad Üniversitesi Rektörü olarak atanması olmuştur.⁴³ Nitekim göreve yeni başlayan Ferhad Rehber'in üniversitenin tüm birimlerinde konser etkinliklerini yasaklayan,

³⁹ Çeşod Ki Musevi Nehostvezir Şod ve Velayeti Neşod, Asriran haber sitesi, (9 Mart 2013), <https://goo.gl/nC3Js4>, (Erişim Tarihi 2 Şubat 2019).

⁴⁰ Doktor Ali Ekber Velayeti, Ali Ekber Velayeti'nin şahsi internet sayfası, <http://velayati.ir/fa/about>, (Erişim Tarihi 4 Şubat 2019).

⁴¹ Bazhani-yi Münazara-i Heste-ti Celili ve Velayeti, Asriran haber sitesi, (10 Eylül 2015), <https://goo.gl/zwFsJ2>, (Erişim Tarihi 7 Şubat 2019).

⁴² İzharat-i Mütfevit-i Velayeti ve Hariri Derbare-i Yek Didar-i Kelidi, Radyoferda, (15 Kasım 2017), <https://goo.gl/qhwzGj>, (Erişim Tarihi 7 Şubat 2019).

⁴³ Ferhad Rehber Biunvan-i Reis-i Cedid-i Danişgah-i Azad Muarrifi Şod, Deutsche Welle, (16 Temmuz 2017), <https://goo.gl/1Ldmc5>, (Erişim Tarihi 12 Şubat 2019).

üniversitenin öğrenciler için düzenlediği gezi programlarında erkek ve kız öğrencilerin bir arada bulunmasıyla ilgili sınırlamalar getiren ve üniversitenin tüm şubelerinde o şubenin bulunduğu şehrin Cuma İmamını şubenin mütevelli heyeti üyeliğine getiren kararları üniversitenin yeni dönemde daha muhafazakâr politikalar izleyeceğini göstermiştir.⁴⁴

Velayeti döneminde takip edilen bu muhafazakâr politikaların mahiyeti, kendisinin 8 Aralık 2017’de Azad Üniversitesi Necefabad Şubesi Rektörü’ne yazdığı ve üniversitede Öğrenci Günü münasebetiyle yapılan şenlik merasimindeki bazı “uygunsuz” davranışları eleştiren serzeniş dolu mektubunda açıkça görülebilir.⁴⁵

Bizler İslami Azad Üniversitesinin yetkilileri olarak öyle davranmalıyız ki hem öğrenciler hem muhterem öğretim üyeleri ve hem de İran milletinin şerefli ve zeki bireyleri bizim siyasal yönümüzü belirlemede ve toplumsal ve ideal hareketlerimizde Devrim Rehberi’nin yol işaretlerini göz önünde bulundurduğumuza kanaat getirsinler. Muhakkak şahsınız ve İslami Azad Üniversitesinin diğer yetkilileri artık “gemi kaptanının farklı bir siyaset izlediğinin” farkındadır.

Velayetin bahsettiği bu yeni siyasetin bir ayağı yukarıda da değindiğimiz gibi üniversitenin muhafazakârlaşması olmuştur. Fakat üniversitede gerçekleşmeye başlayan tasfiyeler bu siyasetin diğer bir ayağının da Rafsancani’ye yakın isimleri üniversiteden uzaklaştırmak olduğunu ortaya koymuştur. Dolayısıyla yaşanan bu gelişmelerden yola çıkarak İslami Azad Üniversitesinin önümüzdeki dönemde Rafsancani çizgisinden daha da fazla ayrılacağı ve Velayeti etkisi altında tamamen Devrim Rehberi siyaseti doğrultusunda hareket edeceği öngörülebilir.

Bununla birlikte üniversitede yaşanan diğer bir gelişme de Velayeti’nin selefinden farklı olarak üniversitenin izleyeceği politikaları belirlemekle yetinmeyip üniversitenin yönetimine de müdahil olarak üniversitenin her anlamda en

yetkili ismi olmak istediğini gözler önüne sermiştir. Nitekim Velayeti’nin üniversitenin yönetiminde yaptığı doğrudan müdahaleler kısa sürede Ferhad Rehber’le ihtilafa düşmelerine yol açmış ve bu durum 19 Ağustos 2018’de Rehber’in rektörlük görevinden azledilmesi ile sonuçlanmıştır.⁴⁶

Yeni Misyon: Bölgesel Açılım

Şimdiye kadar sunulan bilgiler, İslami Azad Üniversitesinin yönetiminde yaşanan değişimler marifetiyle bu üniversiteye yeni bir rol biçildiğini ortaya koymuştur. Ancak Velayeti’nin 16 Ocak 2018’de yaptığı açıklamalarından üniversitenin ülke dışındaki faaliyetlerinde de değişikliğe gidileceği anlaşılmıştır. Velayeti yaptığı bu açıklamada Irak İslami Devrim Konseyi Başkanı Hemam el-Hamudî ile 9 Ocak’ta yaptığı görüşmesine değinerek el-Hamudî’nin bu görüşmede İslami Azad Üniversitesi bünyesinde Irak’ın tüm şehirlerinde şube açılması konusunda istekli olduklarını söylediğini aktarmıştır. Velayeti ayrıca Kerbela, Necef, Bağdat, Basra ve Erbil kentlerinde üniversite şubelerinin açılması için daha önce Eski Başkan Ammar Hakim’le bir anlaşma imzaladıklarını da eklemiştir.⁴⁷

Velayeti aynı konuşmada Beşşar Esed’e bir mektup yazdığını ve bu mektupta Azad Üniversitesinin Suriye’de şube açmaya hazır olduğunu ifade ederek Esed’in bu öneriyi kabul ettiğini ve üniversitenin Suriye’nin tüm şehirlerinde şubelerinin açılması için talimat verdiğini de söylemiştir. Velayeti, Hizbullah Lideri Hasan Nasrullah’la yaptığı görüşmesinde bu üniversitenin Lübnan şubelerini kapsamlı şubeye dönüştürmeye hazır olduklarını ve Nasrullah’ın da gereken izinleri almak için Lübnan Yüksek Eğitim Bakanlığına başvuruda bulunacağını söylediğini de sözlerine ilave etmiştir.

Velayeti’nin bu açıklamaları Azad Üniversitesinin yeni dönemde Irak, Suriye ve Lübnan gibi İran’ın etkin olduğu ülkelerde farklı bir

⁴⁴ İntisab-i Eimme-i Cuma-i 31 Ostan Biunvan-i Uzv-i Heyet-i Ümena-i Ostani-yi Danişgah Azad, ANA haber ajansı, (14 Ocak 2018), <http://www.ana.ir/news/337238>, (Erişim Tarihi 13 Şubat 2019).

⁴⁵ Velayeti: Hencar Şikeni-yi Çend Danişcu Dur Ez Şen-i Danişgah Bud, Fars haber ajansı, (8 Kasım 2017), <http://www.farsnews.com/newstext.php?nn=13960917001029>, (Erişim Tarihi 18 Şubat 2019).

⁴⁶ Ferhad Rehber ‘Der Celese-i İztırarı’ Ez Riyaset-i Danişgah-i Azad Azl Şod, Radiofarda, (19 Ağustos 2018), <https://is.gd/JrYdEs>, (Erişim Tarihi 20 Şubat 2019).

⁴⁷ Beşşar Esed Destur-i Tesis-i Danişgah-i Azad Der Şehrha-yi Suriye Ra Sadır Kerd, Mehr haber ajansı, (16 Ocak 2018), <https://goo.gl/n1Lgdj>, (Erişim Tarihi 24 Şubat 2019).

misyon yükleneceği ve bu misyonun bölge ülkelerine yönelik politikalar doğrultusunda şekilleneceğini göstermektedir.

Nitekim Velayeti'nin bu açıklamadaki şu cümleleri bu planın arkasındaki düşünceleri anlamak açısından önemlidir: “Dost ve düşman ülkeler bölgede İran'dan daha etkili, daha ılımlı ve daha büyük bir güç olmadığını itiraf ediyor. [...] İran'ın kültürel gücü İslam'ın İran'ın doğusundan Çin'e kadar yayılmasında etkili olmuştur.”

DEAŞ'ın Irak ve Suriye'den temizlenmesi, bölgedeki krizlerin siyasi yöntemlerle çözülmeye başlaması, İran kanadında uzun vadede bölgedeki etkinliğin askerî müdahalelerle devam ettirilemeyeceği ve sadece İran'a bağlı siyasi gruplar vasıtasıyla da yürütülemeyeceği konusunda endişelere neden olmuştur. Bu durumda İran, gelecekteki bölgesel varlığını bölgedeki toplumlar üzerinde yürütmeye başladığı kültürel faaliyetlerle sağlamlaştırarak uzun vadede güvence altına almak istemektedir. Dolayısıyla İslami Azad Üniversitesinin Irak, Suriye ve Lübnan gibi bölge ülkelerine açılım kararı, bu üniversitenin bölgeye yönelik bir “yumuşak güç” aygıtı olarak İran'ın bölgesel politikalarına hizmet edecek yeni bir araç olacağı şeklinde değerlendirilebilir.

Sonuç

1982'deki kuruluşu itibarıyla İran'da yüksek eğitimin yaygınlaşmasında ülkedeki toplumsal ve siyasal alanlardaki etkileriyle önemli bir konuma sahip olan İslami Azad Üniversitesi, 2017'ye kadar Rafsancani'nin politikaları etkisinde hareket etmiştir. Rafsancani'den sonra

üniversite yönetiminin başına geçen Velayeti bu üniversitenin izlediği yolu tamamen Devrim Rehberi politikalarıyla uyumlu hâle getirmeye başlamıştır. Velayeti'nin bu yöndeki çabaları üniversitenin ülke içinde daha muhafazakâr bir çizgide seyretmesine neden olduğu gibi devletin zirvesi olan Devrim Rehberi'nin bölgeye yönelik politikalarında da görev üstlenmesini sağlamıştır. Üniversitenin eğitim ve kültür alanlarındaki faaliyetleriyle İran'ın bölgeye yönelik yumuşak güç politikalarına katkıda bulunmasını kapsayan bu yeni misyon karşı karşıya olduğu maddi sorunları çözmek için yeni kaynak arayışlarında olan Azad Üniversitesinin ekonomik hedeflerine de yardımcı olmayı amaçlamaktadır.

Tüm bunlara rağmen Azad Üniversitesinin yurt dışındaki mevcut şubelerinin şu ana kadar sınırlı bir şekilde faaliyetlerini yürüttüğü ortada olduğu gibi Velayeti'nin açıklamaları dışında bu yönde henüz somut adımların atılmadığı da görülmektedir. Nitekim Beşşar Esed'in Azad Üniversitesi ile ilgili talimatlarının savaş şartları devam eden Suriye'de yürürlüğe girme ihtimali çok düşük olmakla beraber Lübnan ve Irak hükümet yetkililerinin de bu konuyla ilgili bir karar almamış olmaları Velayeti'nin açıklamalarının en azından şu ana kadar sadece bir temenniden ibaret olduğunu göstermektedir. Velayeti'nin bu temennisinin hayata geçebilmesi bölge ülkelerinin siyasi destekleriyle birlikte ekonomik açıdan sorunlarla uğraşan Azad Üniversitesine maddi destek de sağlanması durumunda mümkün olacaktır.

Kaynaklar

- Rivayet-i Ziba-Kelam Ez Revend-i Tosee-yi Amuziş-i Âli Der Danışgah-i Azad, (17 Ocak 2012), *Şark Gazetesi*, Sayı: 1444, s. 5.
- Peyam-i İmam Bimünasebet-i Ağaz-i Sal-i 1359, (26 Mart 1980), *Keyhan* gazetesi, Sayı: 10958, s. 4.
- F. Ghassemi, *Cumhuri-ye İslami-ye İran Ez Bâzergan ta Rouhani*, H&S Media, London, 2016, s. 78-80.
- *Tarihçe-yi Danışgah-i Azad-i İslami*, İslami Azad Üniversitesi internet sayfası, <https://goo.gl/K1p2AX>, (Erişim Tarihi 21 Kasım 2018).
- *Sohenrani-yi Aga-yi Haşimi-yi Rafsancani der Cem'-i Danişcuyan-i Defter-i Tahkim-i Vahdet Piramun-i Tesis-i Danışgah-i Azad-i İslami*, Haşimi Rafsancani Hatıraları; Rafsancani'nin İnternet sayfası, <https://goo.gl/6cYcph>, (Erişim Tarihi 25 Kasım 2018).
- *Teammülat-i Der Mahiyet-i Hukuki Danışgah-i Azad-i İslami*, Asriran Haber sitesi, (12 Şubat 2012) <https://goo.gl/MqZuhu>, (Erişim Tarihi 5 Aralık 2018).
- Vije. M. & Afşari. F.; Danışgah-i Azad-i İslami: Müessese-i Umumi ya Hususi?; *Mecelle-i Mütalaat-i Hukuki-yi Danışgah-i Şiraz*; 6. dönem; 4. sayı; 2015; s. 183-2015.
- *Teşkil-i Danışgah-i Azad-i İslami*, İslami Azad Üniversitesi internet sayfası, <https://www.iau.ac.ir/fa/Pages/history/142/3>, (Erişim Tarihi 7 Aralık 2018).
- *Tarihçe-yi Danışgah-i Azad-i İslami*, İslami Azad Üniversitesi Şiraz Şubesi internet sayfası <https://goo.gl/xsKDRM>, (Erişim Tarihi 10 Aralık 2018).
- *Danışgah-i Azad-i İslami-yi Necefabad Vahid-i Cami-i Müstakil Şod*, ANA haber ajansı, (08 Temmuz 2015), <https://is.gd/UUz6qG>, (Erişim Tarihi 10 Aralık 2018).
- *Rotbe-Bendi-yi Danışgahha ve Müessesat-i Prjuhişi-yi İran*, İran Üniversitelerinin Sıralaması internet sayfası, <https://ur.isc.gov.ir/Home/RankIranAzadUniv>, (Erişim Tarihi 10 Aralık 2018).
- *Nohostin Danişşehr-i Danışgah-i Azad-i İslami Der Vahid-i Necefabad İhdas Mişevad*, ANA haber ajansı, (13 Mart 2019), <https://is.gd/hTIAiq>, (Erişim Tarihi 21 Aralık 2018).
- *Doktor Velayeti Der Didar Ba Atif El-Nedaf: Suriye Mitevaned Merkez-i Faaliyetha-yi Mıntkai-yi Danışgah Azad Başed*, İslami Azad Üniversitesi Uluslararası Öğrenciler Ofisi internet sayfası, <http://intl.iau.ir/fa/index.php>, (Erişim Tarihi 21 Aralık 2018).
- *Tahsil-i Biş Ez 8600 Danişcu-yi Harici der Vahidha-yi Danışgah-i Azad*, ANA haber ajansı, (8 Ağustos 2017), <http://www.ana.ir/news/252134>, (Erişim Tarihi 22 Aralık 2018).
- *Cezb-i 50 Hezar Danişcu-yi Harici der Danışgah Azad ta 1404*, Mehr haber ajansı, (10 Nisan 2017), <https://goo.gl/JXVLgN>, (Erişim Tarihi 28 Aralık 2018).
- İslami Azad Üniversitesi Kurucu Heyet Sekreterliği internet sayfası, <http://www.hmdae.com/index.aspx?lang=1&sub=0>, (Erişim Tarihi 29 Aralık 2018).
- *Esasname-i İslahi-yi Danışgah-i Azad-i İslami*, Kültürel Devrim Yüksek Konseyi internet sayfası, <http://www.sccr.ir/pages/printView.aspx?provID=1678>, (Erişim Tarihi 29 Aralık 2018).
- *Tarihçe-yi Teşkil ve Tesis-i Danışgah-i Azad-i İslami*, İslami Azad Üniversitesi Kurucu Heyeti Sekreterliği internet sayfası, <https://is.gd/bgXF32>, (Erişim Tarihi 5 Ocak 2019).
- *Erziş-i Efzude-i Danışgahha ve Tesir-i An der İktisad-i İran bi Rivayet-i Amar*, ANA haber ajansı, (24 Haziran 2017), <http://www.ana.ir/news/229489>, (Erişim Tarihi 4 Ocak 2019).
- *20 Dersed-i Deramedha-yi Danışgah-i Azad Ez Menabi-i Gayr-i Şehriyei Temin Mişevad*, Mehr haber ajansı, (7 Şubat 2016), <https://goo.gl/F9bNpp>, (Erişim Tarihi 5 Ocak 2019).
- Ferhihtigan gazetesi, <http://newspaper.fdn.ir/>

- ANA haber ajansı, <http://ana.ir/>
- ISCA News haber ajansı, <http://www.iscanews.ir/>
- *Islamic Azad University Statistics 2019-2020*, İslami Azad Üniversitesi Araştırma ve Teknoloji Yardımcılığı internet sayfası, <http://intl.iau.ir/images/catalog.pdf>, (Erişim Tarihi 5 Ocak 2019).
- *Konkur-i Danişgah-i Azad ve Seraseri Tecmi* Şod, Fars haber ajansı, (10 Aralık 2012), <https://is.gd/UeV-HFb>, (Erişim Tarihi 5 Ocak 2019).
- *Şehriye-yi Reştaya-yi Pezeşki-yi Danişgah-i Azad-i İslami*, ST News, <https://is.gd/qObAnj>, (Erişim Tarihi 5 Ocak 2019).
- *Islamic Azad University General Catalog 2014-2015*, İslami Azad Üniversitesi Uluslararası Öğrenciler Ofisi internet sayfası, <http://intl.iau.ir/fa/images/catalog.pdf>, (Erişim Tarihi 6 Ocak 2019).
- *Ayin-Name-yi Pezirîş-i Danişcuyan-i Gayr-i İrani-yi Gayr-i Bursiye Der Danişgah-i Azad-i İslami*, İslami Azad Üniversitesi İnsan Kaynakları ve Yönetim Geliştirme Ofisi internet sayfası, https://hr.iau.ir/Circulars_Pdf/1393/09/b/17-8753.pdf, (Erişim Tarihi 6 Ocak 2019).
- *Tarihçe-yi SEMA*, İlam SEMA Mesleki Yüksek Okulu internet sayfası, <https://is.gd/XHFfr4>, (Erişim Tarihi 6 Ocak 2019).
- *Heftadomin İclas-i Şura-yi Merkezi-yi Danişgah-i Azad-i İslami*, İslami Azad Üniversitesi Irak Şubesi internet sayfası, <https://is.gd/ktb0Nj>, (Erişim Tarihi 8 Ocak 2019).
- *Derhast-i Haşimi Ez İmam Berayi Himayet Ez Danişgah-i Azad-i İslami*, Haşimi Rafsancani Hatıraları; Rafsancani'nin İnternet sayfası, (31 Mayıs 1986), <https://is.gd/RbLZ14>, (Erişim Tarihi 12 Ocak 2019).
- *Çaharsed Hezar Sandali-yi Hali ve Negerani-yi Danişgah-i Azad*, BBC Farsça haber sitesi, (28 Ağustos 2014), http://www.bbc.com/persian/iran/2014/08/140828_mirzadeh_azad_university, (Erişim Tarihi 11 Ocak 2019).
- *Ferhad Danişçu Biunavan-i Reis-i Cedid-i Danişgah-i Azad Muarrifi* Şod, Mehr haber ajansı, (11 Ocak 2012), <https://goo.gl/R7nVsB>, (Erişim Tarihi 11 Ocak 2019).
- *Mirzade Resmen Reis-i Danişgah-i Azad* Şod, Tesnim haber ajansı, (19 Kasım 2013), <https://goo.gl/yCRU56>, (Erişim Tarihi 17 Ocak 2019).
- *Pes Ez Ayetullah Haşimi Çikesi Reis-i Heyet-i Ümena-yi Danişgah-i Azad Mişved*, Jamaran haber sitesi, (9 Nisan 2016), <https://www.jamaran.ir/fa/tiny/news-563415>, (Erişim Tarihi 19 Ocak 2019).
- *Velayeti Biunvan-ı Reis-i Heyet-i Müessis-i Danişgah-i Azad-i İslami Mensub* Şod, İSNA haber ajansı, (20 Ocak 2017), <https://goo.gl/nqh9B5>, (Erişim Tarihi 23 Ocak 2019).
- *Ali Ekber Velayeti Reis-i Heyet-i Ümena-yi Danişgah-i Azad-i İslami* Şod, Jamaran haber sitesi, (1 Şubat 2017), <https://www.jamaran.ir/fa/tiny/news-570536>, (Erişim Tarihi 26 Ocak 2019).
- *Zindeginame: Ali Ekber Velayeti*, Hemşehri Online haber sitesi, (5 Ağustos 2008), <http://hamshahrionline.ir/details/59893>, (Erişim Tarihi 28 Ocak 2019).
- *Çeşod Ki Musevi Nehostvezir Şod ve Velayeti Neşod*, Asriran haber sitesi, (9 Mart 2013), <https://goo.gl/nC3Js4>, (Erişim Tarihi 2 Şubat 2019).
- *Doktor Ali Ekber Velayeti*, Ali Ekber Velayeti'nin şahsi internet sayfası, <http://velayati.ir/fa/about>, (Erişim Tarihi 4 Şubat 2019).
- *Bazhani-yi Münazara-i Hestei-ti Celili ve Velayeti*, Asriran haber sitesi, (10 Eylül 2015), <https://goo.gl/zwFsJ2>, (Erişim Tarihi 7 Şubat 2019).
- *İzharat-i Mütefaviti Velayeti ve Hariri Derbare-i Yek Didar-i Kelidi*, Radyoferda, (15 Kasım 2017), <https://goo.gl/qhwzGj>, (Erişim Tarihi 7 Şubat 2019).

- *Ferhad Rehber Biunvan-i Reis-i Cedid-i Danişgah-i Azad Muarrifi* Şod, Deutsche Welle, (16 Temmuz 2017), <https://goo.gl/1Ldmc5>, (Erişim Tarihi 12 Şubat 2019).
- *İntisab-i Eimme-i Cuma-i 31 Ostan Biunvan-i Uzv-i Heyet-i Ümena-i Ostani-yi Danişgah Azad*, ANA haber ajansı, (14 Ocak 2018), <http://www.ana.ir/news/337238>, (Erişim Tarihi 13 Şubat 2019).
- *Velayeti: Hencar Şikeni-yi Çend Danişcu Dur Ez Şen-i Danişgah Bud*, Fars haber ajansı, (8 Kasım 2017), <http://www.farsnews.com/newstext.php?nn=13960917001029>, (Erişim Tarihi 18 Şubat 2019).
- *Ferhad Rehber 'Der Celese-i Iztırari' Ez Riyaset-i Danişgah-i Azad Azl* Şod, Radiofarda, (19 Ağustos 2018), <https://is.gd/JrYdEs>, (Erişim Tarihi 20 Şubat 2019).
- *Beşşar Esed Destur-i Tesis-i Danişgah-i Azad Der Şehrha-yi Suriye Ra Sadır Kerd*, Mehr haber ajansı, (16 Ocak 2018), <https://goo.gl/n1Lgdj>, (Erişim Tarihi 24 Şubat 2019).

İRAM HAKKINDA

Yeni, bağımsız bir düşünce kuruluşu olan İran Araştırma Merkezi (İRAM), temel bir özelliğiyle ülkemizdeki diğer araştırma merkezlerinden farklılık göstermektedir. İRAM, yalnızca İran ve bağlantılı konular üzerine araştırmalar gerçekleştirmektedir. Ciddi bir kültürel ve tarihsel derinliğe sahip, Ortadoğu'daki siyasal etkinliği artan ve çok yönlü ilişkilere sahip olduğumuz komşu ülke İran ile ilgili konuları layıkıyla inceleyebilmek zaruret haline gelmiştir. İRAM'ın ana hedefi kamuoyunun birincil kaynaklardan doğru ve kapsamlı bilgi ve analize ulaşmasını sağlamaktır. İran ile ilgili konularda çalışma yapan akademisyenler ve araştırmacılar için çeşitli eğitim ve araştırma imkânları sunmayı ve alanda çalışan kişiler için ortak bir platform olmayı amaçlamaktadır. İran iç ve dış politikaları, ekonomisi ve toplumsal-kültürel yapısı alanlarında üretilen bilgiler, iki ülke arasındaki ilişkileri ve anlayışı geliştirmeye de katkı sağlayacaktır. Merkezimiz İran'da, Ortadoğu'da ve Batı'daki bilgi birikimini ülkemize ve ülkemizdeki birikimi de dünya kamuoyuna taşıyacak kadroya sahiptir.

İran Araştırmaları Merkezi

Oğuzlar Mh. 1397. Sk. No: 14 06520 Çankaya / Balgat - Ankara / Türkiye

Tel: +90 312 284 55 02 - 03 Faks: +90 312 284 55 04

e-mail: info@iramcenter.org www.iramcenter.org

"Bu çalışmanın tüm telif hakları İran Araştırmaları Merkezi'ne (İRAM) aittir"